

Borgarting lagmannsrett - Dom - LB-2019-19114

Instans	Borgarting lagmannsrett – Dom
Dato	2019-11-18
Publisert	LB-2019-19114
Stikkord	Strafferett. Grov mishandling i nære relasjoner. Unnlatelse av å skaffe nødvendig helsehjelp. Straffeloven § 288 og § 282, jf. § 283.
Sammendrag	En mor ble i lagmannsretten dømt for ved flere anledninger grovt å ha mishandlet sine to spedbarn. Begge barna var påført sårskader/arr, diverse ribbeinsbrudd og bøttehankbrudd. Det ene barnet var i tillegg påført avrevne leppebånd, blødninger og knusningsskade i hodet, blødning i øyet og overarmsbrudd. Det var så langt ikke konstatert varig mén. Faren ble i lagmannsretten dømt for passiv medvirkning til den grove mishandlingen. Begge foreldre ble frifunnet for brudd på hjelpeplikten. Straffen ble fastsatt til to års fengsel for moren og ett år og åtte måneder for faren. Det ble utmålt oppreisningserstatning til barna på henholdsvis 150 000 og 100 000 kroner.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2018-104165 – Borgarting lagmannsrett LB-2019-19114 (19-019114AST-BORG/03).
Parter	Oslo statsadvokatembeter (statsadvokat Andreas Schei) mot A (advokat Arild Karl Humlen) og B (advokat Cecilie Elisabeth Schjatvet).
Forfatter	Lagdommer Fanny Platou Amble og lagdommer Anne Cathrine Haug-Hustad. Meddommere: lærer Lisa Kjellberg, daglig leder Kjeld Bagh Christensen, selvstendig næringsdrivende Per Sigmund Bø, selger Lene Charlotte Nordmand Hoel og sykepleier Mai Elin Wehn.

Innholdsfortegnelse

Borgarting lagmannsrett - Dom - LB-2019-19114	1
Innholdsfortegnelse	2
Lagmannsretten ser saken slik:.....	4
Sakens bakgrunn.....	4
Tiltalens post I.....	5
Medisinske funn på tvillingene ved undersøkelsene på Ullevål sykehus 31.10 –	
03.11.2017	5
Foreldrenes forklaringer m.v.	6
Har foreldrene påført tvillingene en eller flere av skadene?	8
Rammes voldsutøvelsen av straffeloven § 282 jf. § 283?.....	12
Hvem påførte tvillingene skadene? Medvirkning og straffeskyld.	14
Tiltalens post II, brudd på hjelpeplikten i straffeloven § 288.....	17
Straffutmåling	18
Kontaktforbud.....	19
Oppreisningskravet.....	20

Oslo statsadvokatembeter satte ved tiltalebeslutning 28. juni 2018 A, født 0.0.1992 og B, født 0.0.1986 under tiltale for overtredelse av:

I Straffeloven(2005) § 283, jf. § 282

for grovt ved vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt å ha mishandlet sin slektning i rett nedstigende linje, eller å ha medvirket til dette. Mishandlingen er grov fordi det legges særlig vekt på at den har hatt til følge betydelig skade og smerte og for øvrig at den er begått mot forsvarsløs person.

Grunnlag:

a) I tidsrommet fra juni til tirsdag 31. oktober 2017, på bopel i [adresse1] og på senere bopel i [adresse2], og/eller andre steder, utsatte hun/han sin sønn C, født 0.0.2017, gjentatte ganger for vold og/eller unnlot å gripe inn for å forhindre den volden barnet ble utsatt for. Som følge av volden ble barnet iallfall påført følgende skader:

- blødninger under den harde hjernehinne
- signalforandringer i barken i hjernens venstre tinninglapp
- blødninger i venstre øyes øyenbunn
- 9 ribbensbrudd
- bøttehankbrudd i høyre skulder og begge knær
- spiralbrudd i høyre overarm
- avrevne leppebånd i over- og underleppe
- arr som følge av sårskader og/eller andre merker i tinning, ansikt, skulder, buk og rygg

b) I tidsrommet fra juni til tirsdag 31. oktober 2017, på bopel i [adresse1] og på senere bopel i [adresse2] og/eller andre steder, utsatte hun/han sin sønn D, født 0.0.2017, for vold ved en eller flere anledninger, og/eller unnlot å gripe inn for å forhindre den volden barnet ble utsatt for. Som følge av volden ble barnet iallfall påført følgende skader:

- 4 ribbensbrudd
- brudd i høyre lårben ved kneleddet
- arr som følge av sårskader og/eller andre merker i ansikt, ører, bryst og håndledd

II Straffeloven(2005) § 288

for å ha unnlatt å gi hjelp til noen i hjelpeløs tilstand som vedkommende hadde en plikt til å dra omsorg for.

Grunnlag:

a) Til tid og sted som nevnt i post I a, etter å ha forholdt seg som der nærmere beskrevet, unnlot hun/han å sørge for at sønnen C, født 0.0.2017, fikk helsehjelp.

b) Til tid og på sted som nevnt i post I b, etter å ha forholdt seg som der nærmere beskrevet, unnlot hun/han å sørge for at sønnen D, født 0.0.2017, fikk helsehjelp.

Oslo tingrett avsa 21. januar 2019 dom med slik domsslutning:

1. A, født 0.0.1992, frifinnes.
2. A, født 0.0.1992, betaler oppreisning med 200 000 – tohundretusen – kroner til C født 0.0.2017, og med 150 000 – etthundreogfemtusen – kroner til D født 0.0.2017.
3. B, født 0.0.1986, frifinnes.
4. Sakskostnader idømmes ikke.

Oslo statsadvokatembeter har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Den er henvist til ankeforhandling.

Ankeforhandling er holdt 8. til 21. oktober 2019 (9 rettsdager) i Borgarting lagmannsretts hus. De tiltalte, 17 vitner, ett sakkyndig vitne og to rettsoppnevnte sakkyndige har gitt forklaring. Øvrig bevisførsel fremgår av rettsboken.

Aktor la ned påstand om at begge de tiltalte dømmes til fengsel i 2 år og 6 måneder med fradrag av 448 dager for utholdt varetekt. Bistandsadvokaten la ned påstand om at begge de fornærmede tilkjennes

oppreisningserstatning fastsatt etter rettens skjønn. Forsvarerne la ned påstand om at de tiltalte frifinnes, også for oppreisningskravene.

Lagmannsretten ser saken slik:

Sakens bakgrunn

A og B er begge borgere av [land] og giftet seg i [by] i 2011. Hun har universitetsutdannelse i [fag], han i [fag]. Kort etter giftemålet flyktet B fra landet og fikk innvilget asyl i Norge i 2013. Han bosatte seg på Sørlandet, og snakker norsk. Ektefellene møtte hverandre fra tid til annen i Egypt. De ønsket i lengre tid å få barn, og A fikk fertilitetsbehandling i Egypt. Hun ble gravid høsten 2016.

I begynnelsen av april 2017 kom A til Norge. Ektefellene bodde i [sted1], hvor tvillingene C og D ble født 0.0.2017. De ble etter legenes beregning født en drøy måned før termin, etter snaut 35 ukers svangerskap. Barn og foreldre ble værende på sykehuset noen uker, blant annet for å komme ordentlig i gang med mating. Deretter ble de fulgt opp av helsestasjon på vanlig måte. B hadde ikke arbeid på denne tiden. I august 2017 reiste B flere ganger til Oslo for å skaffe arbeid og bolig til familien, og han var da borte fra A og tvillingene mer enn halve måneden. I slutten av august flyttet de til en leilighet i Oslo, og B begynte i arbeid hos [firma]. A var da blitt gravid med parets tredje barn. Hun var hjemmeværende. B jobbet på skift, enten morgen/formiddag eller ettermiddag/kveld. Etter flytting til Oslo var det helsestasjonen i [bydel] som fulgte opp tvillingene. Foreldrene møtte ved alle innkallinger til kontroller mv., både i [sted1] og Oslo. Kontrollene avdekket ikke skader av noen art på tvillingene eller andre forhold som kunne tilsi at de ikke fikk god nok omsorg av foreldrene.

Ektefellene hadde i den perioden tiltalen omfatter et svært begrenset nettverk i Norge. Det er uomtvistet at tvillingene i denne perioden aldri ble overlatt til andre og alltid passet av en eller begge foreldre.

Den 31. oktober 2017 oppsøkte foreldrene Oslo legevakt sammen med tvillingene fordi C hadde vondt i armen. Om dette skriver tingretten følgende som også er dekkende slik saken står for lagmannsretten (side 4-5):

Tirsdag 31 oktober 2017 oppsøkte A, B og tvillingene Oslo legevakt på ettermiddagen for å få C undersøkt. Foreldrene knyttet Cs manglende bruk av armen til at han beveget seg mye i sprinkelsengen tvillingene sov sammen i. Sykepleier Pettersen i Legevaktens mottakelse konstaterte at C ikke ville bruke armen, samtidig som han fremsto som rolig og uten smerte. Sykepleier noterte hypotesen «*pulled elbow*» i ankomstjournalen og bemerket ung alder fordi brudd er uvanlig hos barn under seks måneder.

C ble deretter undersøkt av lege Moseng. Han konstaterte armens hevelse og berøringssmerte, og rekvirerte røntgen. Røntgenbildet viste for det første et ferskt spiralbrudd midt på høyre overarmsknokkel. I tillegg viste røntgenbilde også et bakre ribbensbrudd under tilheling. Etter å ha konferert med vakthavende barnelege på Oslo Universitetssykehus gipset dr Moseng høyrearmen, og overførte C til barneavdelingen på Ullevål sykehus for videre utredning. Han orienterte foreldrene om armbruddet og om at brudd hos så små krevde mer omfattende undersøkelser på Ullevål, men fortiet oppdagelsen av ribbensbruddet. B fremsto for Moseng som genuint overrasket da han ble informert om spiralbruddet i høyre overarm. Begge barn fremsto som rolige ved Mosengs undersøkelse.

Ved ankomst Ullevål på kvelden 31 oktober ble begge tvillinger undersøkt av vakthavende overlege Larsen på barneavdelingen. Han gjorde ingen nye funn som krevde tiltak før neste morgen, samtidig som politiet ble rutinemessig informert fordi skadene kunne skyldes mishandling. Larsen så også nærmere på Ds blå merke under øyet, som ikke utløste smertereaksjon ved berøring. Han forklarte at barna festet blikket, ga inntrykk av god kontakt med foreldrene og fremsto ikke smertepåvirket. Foreldrene ga tilsynelatende omsorgsfull og upåfallende behandling av barna. Også dr Larsen oppfattet B som overrasket over at Cs arm skulle være brukket.

Familien overnattet på Ullevål for videre undersøkelser neste dag.

På morgenen onsdag 1 november 2017 ble undersøkelsene av tvillingene påbegynt av sykepleier Leivestad og barnelege Krohn i fellesskap. Før undersøkelsen begynte snakket Leivestad og Krohn med foreldrene hver for seg, frem til politiet kom og pågrep dem på sykehuset.

A og B har vært i politiets varetekt siden. Tvillingene ble plassert i beredskapshjem samme dag, og i fosterhjem fra 2 juli 2018.

I tilknytning til det siste nevnes at A og B ble løslatt fra varetekt etter tingrettens frifinnende dom.

Om de medisinske og rettsmedisinske undersøkelser som fulgte etter at tvillingene ble innlagt på Ullevål sykehus med mistanke om mishandling, skriver tingretten (side 5 i dommen):

Før undersøkelsene begynte innhentet Leivestad også opplysninger om tvillingene fra nyfødt-intensiven i [sted1] og fra helsesøster i [bydel]. Ingen av disse hadde lagt merke til noe uvanlig, og bemerket positivt samspill mellom foreldre og barn inkludert at B hadde etterspurt oppfølging hos fysioterapeut fordi en av tvillingene bare lå på venstre side.

Tvillingene ble undersøkt onsdag 1 – fredag 3 november 2017 på Ullevål, blant annet ved kliniske undersøkelser, øyeundersøkelse, omfattende blodprøver, gentester (COL 1A1 og COL 1A2), røntgen av hele skjelettet 1 november gjentatt 17 november, MR av hodet 2 november gjentatt 27 november og CT av hode og nakke 3 november. Funnene ble vurdert av barnelege Krohn, røntgenlege Benjaminsen Groven, nevro-radiolog Treidene og øyelege Mir, som alle avga forklaring for tingretten.

I tillegg oppnevnte politiet overlege Arne Stray-Pedersen til å foreta klinisk rettsmedisinsk undersøkelse av tvillingene, jf dennes erklæringer av 31 mai 2018. Den Rettsmedisinske Kommisjon («DRK») behandlet disse 11 juni uten å finne vesentlige mangler i erklæringen vedrørende C. For erklæringen vedrørende D vurderte DRK den foretatte kliniske utredning som «adekvat», men at mandatet ikke var besvart punktvis. Stray-Pedersen avga en presiserende tilleggsuttalelse 5 juni 2018, som DRK behandlet 13 august 2018 uten å finne vesentlige mangler.

På forsvarers initiativ oppnevnte politiet senere også professor emeritus Knut Wester som medisinsk sakkyndig i saken med et mer begrenset mandat, og han avga sakkyndig erklæring om begge tvillinger 30 november 2018. DRK kommenterte Westers erklæring 10 desember 2018 med at den generelt fremsto som usystematisk og lite balansert; i liten grad inneholdt noe resonnement om alternative skademekanismer i forhold til barnas alder, utvikling eller mulige tidligere sykdommer; og bare delvis besvarte mandatet.

Denne beskrivelsen er dekkende også for det som er kommet frem under bevisførselen i lagmannsretten.

Professor Wester avga en tilleggsuttalelse 20. desember 2018. I brev 14. januar 2019 opprettholdt Den rettsmedisinske kommisjon (DRK) sine merknader fra forrige uttalelse.

For lagmannsretten har Bs forsvarer engasjert professor emeritus Ulf Högberg som privat sakkyndig vitne for å vurdere om de skader som ble oppdaget på tvillingene kunne skyldes benskjørhet/rakitt. Han ga en sakkyndig uttalelse 8. oktober 2018. Påtalemyndigheten forela denne for DRK som i brev 18. oktober 2019 – det vil si under ankeforhandlingen – uttalte at erklæringen hadde vesentlige mangler. Högberg fikk anledning til å kommenterte DRKs uttalelse i retten.

Det er på det rene at verken Wester eller Högberg har undersøkt tvillingene. Lagmannsretten kommer senere tilbake til de sakkyndiges vurderinger.

Tiltalens post I

Post I gjelder alvorlig eller gjentatt grov mishandling i nære relasjoner. Lagmannsretten har etter en samlet vurdering av bevisførselen hvor det særlig er lagt vekt på forklaring fra rettsoppnevnt sakkyndig Stray-Pedersen sammenholdt med forklaringer fra behandlende /undersøkende personell ved Oslo legevakt og Oslo universitetssykehus, funnet bevist ut over enhver rimelig tvil at de tiltalte har forholdt seg som beskrevet i tiltalens post I bokstav a og b og at de har handlet med det nødvendige forsett.

Medisinske funn på tvillingene ved undersøkelsene på Ullevål sykehus 31.10 – 03.11.2017

Det er på det rene og uomtvistet at de medisinske og rettsmedisinske undersøkelsene på Ullevål sykehus fra 31. oktober til 3. november 2017 avdekket en rekke merker og skader av ulike slag på begge tvillingene, særlig på C. Funnene ble kontrollert og bekreftet ved nye undersøkelser 13. og 27. november 2017.

De funnene på C som lagmannsretten finner bevist ut over enhver rimelig tvil som *sikre* skader, kan på grunnlag av rapport og forklaring fra rettsmedisinsk sakkyndig Stray-Pedersen og forklaringer særlig fra barnelege Krohn, røntgenlege Groven, nevroradiolog Treidene og øyelege Mir, oppsummeres slik:

- Arr og hudforandringer: Fem tverrstilte stripeformede, gråbleke arr i høyre tinning, et område med rødlig prikker i huden (petekkier) ved høyre tinning, blåbrun hudmisfarging ved høyre øyekrok, grårosa arr i venstre munnvik, to stripeformede, gråbleke arr på høyre skulder, to parallelle skrånede stripeformede arrforandringer med tynn arraktig brunfarget hud på ryggen over ribben 8 og 9 og to små rundovale arrforandringer på buken.
- Funn i munnen: leppebånd mangler på innsiden av overleppen, og på innsiden av underleppen hvor det er en gråhvit arrforandring der leppebåndet skal være.
- Funn i hodet: Blodansamling under den harde hjernehinne baktill på begge sider, røntgentetthet på CT som ved fersk blodansamling, blodansamling under den harde hjernehinne bak venstre lillehjernehalvdel og en vevsdefekt i barken i hjernens venstre tinninglapp med dybde 0,9-1,2 cm.
- Funn i øye: tallrike små blødninger i midterste netthinnelag sentralt i øyebunnen samt små blødninger ut i periferien.
- Bruddskader: Skråbrudd/spiralbrudd gjennom skaft på høyre overarmsben. Metafysebrudd (bøttehankbrudd) i høyre overarmsbein opp mot skulder og i begge skinnebein opp mot kneet. Ni ribbeinsbrudd: baktill på høyre side i nr. 8 og 9 og på venstre side i nr. 6, 7, 8 og 10 inn mot ryggraden og på venstre side i flanken i nr. 7, 8 og 12. Ribbeinsbruddene var under tilheling, i ulik grad.

De funnene på D som lagmannsretten mener er *sikre* skader, kan på grunnlag av rapport og forklaring fra rettsmedisinsk sakkyndig Stray-Pedersen og forklaringer særlig fra barnelege Krohn og røntgenlege Groven, oppsummeres slik:

- Arr og hudforandringer: små, halvmåneformede arr øverst på begge ørene, v-formet grålig arr på venstre kinn ut fra munnviken, brun arrforandring på høyre kinn, gråblekt rektangulært arr på øvre del av venstre bryst.
- Bruddskader: Fire ribbeinsbrudd baktill mot ryggraden, på høyre side i nr. 8 og på venstre side i nr. 7, 8 og 9. Bruddene var under tilheling, i ulik grad. Metafysebrudd (bøttehankbrudd) i høyre lårbein mot kneet.

Disse funnene er i samsvar med de skadene som er sammenfattet i tiltalebeslutningens post I.

Funnene karakteriseres som skader for så vidt som de må skyldes enten påvirkning av ytre krefter eller sykdom/patologi. Det springende punktet er om det er bevist ut over enhver rimelig og fornuftig tvil at en eller begge foreldrene har påført barna skadene eller noen av disse. Slik saken ligger an, er det – i tillegg til vold fra foreldrene – tre alternative skadeårsaker som kan være aktuelle: at tvillingene har klort eller slått seg selv eller hverandre, uhell/fall og medfødt rakitt (engelsk syke/beinskjørhet) under utfasing.

Foreldrenes forklaringer m.v.

Foreldrene har forklart at tvillingene var svært etterlengtede barn og ga dem stor glede. De har bestemt benektet å ha påført dem noen av de skadene som ble avdekket.

A forklarte at hun fikk tett oppfølging fra lege under svangerskapet mens hun bodde i [by]. Hun fikk ulike tilskudd, blant annet av vitamin D, kalsium og fosfat. D-vitaminmålinger foretatt 1. november og 6. desember 2016 samt 5. januar og 27. februar 2017 viste til dels verdier noe under normalområdet på minst 20 ng/ml (henholdsvis 21 og 17 ved de to målingene i 2017). Hun har opplyst at hun sluttet å ta tilskuddene da hun forlot [land] ca. to måneder før tvillingene ble født. Status på vitamin D, kalsium og fosfat ble ikke målt etter det. A har også opplyst at hun la på seg svært mye under svangerskapet.

Begge tvillingene fikk fra fødselen morsmelkerstatning og tran i tillegg til morsmelk. Det ble ikke gjort noen undersøkelser av dem med henblikk på å avdekke eventuell D-vitaminmangel eller beinskjørhet før ved innleggelsen på Ullevål 31. oktober 2017.

Foreldrene opplevde det naturlig nok som krevende å ha tvillinger. De har forklart at særlig C var vanskelig å få til å spise overhodet, og D spiste veldig langsomt. C var mer urolig og gråt og sutret mer enn broren, og likte ikke å bli stelt eller badet. C likte best å sove på den ene siden og holdt hodet mest den ene veien. D var litt stiv i armer og hender og hadde mye knyttede never med innadvendt tommel. Begge ble derfor henvist til

fysioterapi. Helsestasjonen ga også ellers råd om matning og i tilknytning til at C syntes å ha en del vondt i magen, noe de mente sannsynligvis skyldtes at han svelget luft når han spiste. Foreldrene møtte til alle avtalte kontroller, fysioterapitimer og vaksiner. De fikk beskjed om at alt var bra og normalt. Det samme fremgår av journalene.

Begge foreldrene har også fortalt at barna helt fra de ble født hadde en del kortvarige «kramper». Det er ikke notert noe i journalene fra helsestasjonene verken i [sted1] eller Oslo om at foreldrene har observert kramper som ga grunn til bekymring.

Frem til august var B hjemme sammen med A og passet tvillingene. Som nevnt var han i august mye i Oslo, og begynte i jobb fra september. A fikk da mye ansvar alene for tvillingene. Hun har forklart at det var krevende, også fordi hun fremdeles slet med fysiske problemer etter fødselen og dessuten var blitt gravid på ny. Hun forlot ikke leiligheten uten B.

Lagmannsretten finner grunn til å gjengi utdrag av sms-utvekslinger mellom A og B mens han var i Oslo. Tekstmeldingene er oversatt fra arabisk.

Den 18. august fra kl 23.38, etter at A blant annet hadde skrevet at hun var veldig sliten, skrev hun «Jeg har slått dem begge to. Men jeg har lovet at jeg aldri mer vil slå noen av dem». B: «Jeg håper du ikke har slått dem på trynet». A: «På ansiktet såklart ... Derfor har jeg sverget å aldri slå dem igjen». B: «A, jeg ber deg innstendig om ikke slå dem igjen ... Du kan bare ikke gjøre det». A: «Ved Gud, jeg ble skikkelig sint... De gråter så utrolig mye». B: «Men jeg vet de er svært vanskelige», og litt senere «Jeg håper de ikke har fått noen merker». A: «Jeg har sagt deg at jeg har sverget at jeg har sluttet med det» og etterpå: «Jeg skalv på hånden en halv time». B, litt etterpå: «A, jeg håper innstendig at det ikke skjer noe med barna så mye som vi slår dem.... De tåler mye slag». A: «Jeg er også redd». B, litt senere: «Jeg ber til Gud at disse merkene forsvinner. ... Han C, hans ansikt tåler ingenting. Han har fortsatt noen gamle merker på seg».

MMS av tvillingene sendt 19. august fra As telefon viste C med en mulig hevelse over og under høyre øye og tilsynelatende en rød stripe fra høyre øye ned mot munnviken, og D med mulig blåmerke under høyre øye. Bildene ble sendt uten ledsagende tekst, og B svarte: «Herregud hva skal jeg gjøre mor, de ser ut som kriminelle... ikke som barn i det hele tatt. Hele ansiktet er skadet [mkhabbat]». A: «De er skikkelig kriminelle», etterfulgt av en kommentar om at matning har tatt lang tid.

Den 20. august kl. 12.46 skrev A: «Ved Gud, han nektet å drikke», og litt etterpå: «Hvis jeg må gjøre et nytt forsøk kommer jeg til å slå, selv om jeg har lovet å ikke slå mer». B: «Nei, nei, aldri slå igjen. Vær så snill». A: «Egentlig vil jeg ikke slå».

Politiets undersøkelse av As telefon avdekket også at hun 10. august 2017 søkte på Google: «Hvordan bli kvitt blåmerker på en time».

Om sms-utvekslingene har foreldrene forklart at oversettelsen fra arabisk ikke er riktig, særlig bruken av ordet «slå». Mor har forklart at det hun gjorde, var å klype dem i kinnet og klapse dem med flat hånd på hver side av hodet. Dette gjorde hun mot begge, og ved to anledninger, opplyste hun i retten.

I saken for fylkesnemnda om omsorgsovertakelsen for tvillingene er hennes forklaring om dette gjengitt slik i avsnittet om foreldrenes anførsler: «Begge foreldrene har beskrevet en vanskelig situasjon og mor angrer for det som har skjedd. Mor har erkjent at hun var i en vanskelig situasjon i perioden etter hun på nytt ble gravid, og det er disse ytre rammene som er årsaken til det mor har erkjent i form av klyping under øynene og at hun ved en anledning ga et kraftig puff/dytt når tvillingene lå nede.» I retten bestred A riktigheten av det som står her om puff/dytt.

B forklarte i retten, og tidligere til politiet, at A hadde utøvd slik vold mot barna som hun har forklart når han ikke var til stede, og at han hadde oppfordret henne til å la være. Han forklarte også at det var svært krevende for henne å ha omsorgen for tvillingene alene mens han var på jobb, og at hun i blant kunne miste kontrollen. For å unngå dette ble de blant annet enige om at hun måtte prøve å hvile seg og sove hver gang tvillingene sov.

Når det gjelder uhell og hendelser som kan forklare de funnene som ble gjort på Ullevål sykehus, har A i retten forklart at C ved en anledning fikk et krampeanfall som skremte henne. Hun syntes at C virket utilpass den dagen, og satte derfor på en avspilling av Koran-vers fra en app hun hadde lastet ned på telefonen, for å berolige ham. I stedet opplevde hun at C ble stiv i armer og bein og veivet armene foran seg, det kom skum ut av munnen og øynene rullet bakover. Dette var et vesentlig mer skremmende og varig krampeanfall enn de andre krampene foreldrene har forklart seg om. A ble svært redd. Hun ringte til sin mor i [navn] som rådet

henne til å skru av appen. Da ga anfallet seg. Da B kom hjem fra jobb, var C helt som vanlig. Han ringte imidlertid broren i [land] som er lege, fordi de var bekymret. Anropsloggen på Bs telefon viser at han ringte broren 23. oktober, noe som stemmer overens med Bs forklaring om at dette skjedde om lag en uke før de kom til Ullevål sykehus.

Foreldrene har også forklart om et tilfelle der C falt ned fra et bilsete som sto på en forhøyet del av sofasetet («puff»). Barnet hadde gulpet og A gikk for å hente noe til å tørke med. Han hadde ikke selene på, og falt fremover ned på tregulvet med bilsetet over seg. A forklarte at han gråt med en gang, men roet seg raskt. Hun så ingen merker på ham. Foreldrene fant det derfor ikke nødvendig å oppsøke lege. A har ikke kunnet tidfeste denne hendelsen ut over at den skjedde etter at de hadde flyttet til Oslo, mens B forklarte i retten at dette skjedde om lag en uke eller ti dager før de kom til Ullevål sykehus.

Foreldrene mener at arrene som ble observert i tvillingenes hud må være påført av barnet selv eller tvillingbroren, i og med at de lå ved siden av hverandre i sengen og stort sett ellers også. Ingen av dem hadde imidlertid lagt merke til at tvillingene hadde sår eller arr. Foreldrene benektet å ha utført rituell risping av huden, slik sosialantropolog Larsen i retten forklarte at ikke var uvanlig blant muslimer i Øst-Afrika. De mente at Cs manglende leppebånd enten måtte være medfødt eller skyldtes at han hadde klødd seg i munnen på grunn av trøske, som tvillingene ble behandlet for. Også det runde arret i munnviken hans må skyldtes trøsken.

Foreldrene har videre forklart at særlig C ofte sov svært urolig i sprinkelsengen som han delte med broren. Iblant fant de ham med en arm eller et bein stukket ut gjennom sprinklene. De mener at armen må ha brukket som følge av barnets egne bevegelser i sengen.

Om omstendighetene som ledet frem til at de oppsøkte legevakten 31. oktober 2017, har A forklart at hun, da tvillingene våknet etter at B var dratt på jobb, merket at C hadde vondt i armen. Hun ringte til B, og de ble enige om å dra på legevakten når han kom hjem hvis det fortsatt var vondt. B forklarte opprinnelig det samme. Etter at politiet avdekket at B kvelden før hadde søkt på internett om råd for spedbarn som ikke kunne bevege armen, forklarte B at Cs arm hadde hengt slapt ned kvelden før, men at A mente at han bare hadde ligget på armen slik at den var dovnnet. Ingen av dem oppfattet at barnet hadde smerter kvelden før.

Beinbruddene mener foreldrene skyldes at barna har hatt rakitt ved fødselen på grunn av vitamin D-mangel hos A, og viser til privat sakkyndig Högbergs utredning. A kommer fra en risikogruppe (mørkhudete, muslimske kvinner i Øst-Afrika), og flere i hennes nære familie lider av D-vitaminmangel. I tillegg var A sterkt overvektig og bar på mer enn ett barn. Selv om barna fikk tilført vitamin D etter fødselen, tar det lang tid før beintettheten blir normal. De var derfor høsten 2017 fortsatt beinskjøre.

Har foreldrene påført tvillingene en eller flere av skadene?

Lagmannsretten finner bevist utover enhver rimelig tvil at samtlige skader oppsto før tvillingene ankom legevakten 31. oktober 2017. Tvillingene har kun blitt passet av foreldrene sine, og det er hevet over rimelig tvil, og heller ikke omtvistet, at dersom skader er påført tvillingene av en voksen person, så må det være av en eller begge foreldre. Med formuleringer som bevist, overbevist eller lignende forstås i det følgende «bevist utover enhver rimelig tvil».

Innledningsvis bemerker lagmannsretten at både den rettsmedisinske sakkyndige og sykepleier og leger som undersøkte tvillingene på legevakten og Ullevål, var samstemte i at både slike arr, beinbrudd og hodeskader som ble observert svært sjelden forekommer hos så små barn. De er i meget begrenset grad i stand til å bevege seg og har liten kraft ved bevegelse av armer og bein.

Etter bevisføringen utelukker lagmannsretten muligheten for at noen av arrene og hudforandringene kan ha blitt påført av tvillingene selv. På det tidspunktet skadene ble oppdaget, hadde de fortsatt spedbarnets myke negler, og ved undersøkelsen på legevakten var neglene velstelte. Noen av arrene, blant annet på Cs buk, kan i prinsippet tenkes forårsaket av at han har klødd og rispet seg med egne negler. De øvrige arrene har en form, størrelse og plassering som utelukker at de er påført av barnet selv eller av broren. Lagmannsretten finner ut fra bevisførselen bevist at sårene som har etterlatt arrene var såpass dype og påført med stor nok kraft til at de blødde og fikk skorpe. Ingen av de begivenhetene foreldrene har fortalt om, kan forklare arrene. Arrene er også mye større enn de rituelle rispene som sosialantropolog Larsen forklarte seg om, som var svært små og overflatiske, utført med barberblad og normalt ikke etterlot arr. Når det gjelder de noe mørkere, mer utydelige arrene på Cs rygg, som barnelege Krohn ut fra utseendet var usikker på om var arr, finner lagmannsretten det

bevist at disse merkenes plassering rett over bruddstedene som ble funnet i to bakre ribben, gjør at de må anses som sikre arr. Det vises til rettsmedisinsk sakkyndig Stray-Pedersens vurdering som underbygger dette.

Lagmannsretten er overbevist om at arrene er påført ved klor eller risp med skarp gjenstand av en eller begge foreldre. Også misfargingene ved øyet og de røde prikkene i huden (petekkier) på Cs kinn er beviselig påført av en av foreldrene. Ut fra Stray-Pedersens forklaring finner lagmannsretten det bevist at disse merkene skyldes ikke veldig kraftig stump vold mot hodet for få dager siden.

Når det gjelder Cs manglende leppebånd i overleppen, utelukkes at dette kan ha vært medfødt. Ingen av legene som vitnet i saken, var kjent med at en slik medfødt defekt noen gang er rapportert. Hadde det likevel vært tilfelle, ville det blitt oppdaget i de ukene familien oppholdt seg på Sørlandet sykehus etter fødselen. Arrer det nedre leppebånd har vært, viser klart at det her har vært et leppebånd. Dette underbygger at det også har vært et leppebånd i overleppen som har røket og senere grodd. At tvillingbroren D har intakte leppebånd, taler i samme retning.

Lagmannsretten utelukker at manglende og avrevet leppebånd skyldes arr etter trøske, slik foreldrene har antydnet, eller at avrivning kan ha skjedd i forbindelse med vanlig påsmøring med fingeren av medisinsk væske i dette området til behandling av trøske. C selv hadde ikke nok kraft til å rive av leppebåndene, selv om trøsken skulle ha gitt ubehag. Lagmannsretten finner ut fra Stray-Pedersens forklaring bevist at skaden ble påført ved stump vold mot munnen av en viss kraft, for eksempel ved hardhendt håndtering av tåteflaske. Foreldrenes frustrasjon over at det var vanskelig å få C til å spise, underbygger dette. Også rapporteringen både fra foreldrene og fra beredskapshjemmet etter omsorgsovertakelsen om at han – i motsetning til broren – viste liten interesse i å få mat, taler i samme retning. Lagmannsretten finner det bevist at dette er en skade påført av en eller begge foreldre, ved to ulike anledninger fordi det fremdeles var arrdannelse i undermunnen.

På C ble det funnet to ulike typer hodeskader. I venstre tinninglapp var det en skade – som ifølge både den rettsmedisinsk sakkyndige, som også forela og fikk bekreftet sin konklusjoner om funnene i hodet av en kollega på Rikshospitalet, og nevroradiolog Treidene – enten var en blodåremisdannelse eller en knusningsskade mot hodet. Alternativet misdannelse ble forkastet etter at MR tatt senere i november 2017 viste vevstap i området. Lagmannsretten finner det bevist at det dreier seg om en knusningsskade. Foreldrene mener at den kan skyldes fallet fra bilstolen. Tidsmessig kan dette ikke utelukkes, da skaden ifølge Stray-Pedersen ikke er mulig å tidfeste ut over at den ikke var fersk. Lagmannsretten mener likevel at man kan se bort fra dette som en mulig forklaring. For det første krever en slik skade en kraft som er vesentlig større enn det fallet foreldrene har forklart seg om. Men ikke minst ville påføringen av en slik hjerneskade ha utløst reaksjoner hos barnet som ville alarmert foreldrene. Foreldrene har forklart at C gråt umiddelbart etter fallet, men deretter raskt oppførte seg upåfallende. Det er ikke forenlig med at knusningsskaden ble påført ved dette fallet. Lagmannsretten finner det bevist at knusningsskaden skyldes vold fra en av foreldrene.

Cs blødninger i bakhodet var lokalisert på to steder. CT tatt 3. november viste en fersk blødning, noe nevroradiolog Treidene forklarte som en blødning som var mellom noen timer og dager gammel. Forsvarerne anførte derfor at skaden kan ha oppstått etter at barnet fikk legehjelp. Lagmannsretten ser bort fra dette som en mulig forklaring. Treidene forklarte at CT-funnet viser at det har blødd i området nylig. Hans henvisning til tre dager var ikke noen absolutt grense. Lagmannsretten finner ut fra en samlet vurdering bevist at blødningen startet tidligere, det vil si at det har blødd en stund. På grunn av væsken i hjernen kan det ta litt tid før blødninger stanser.

Stray-Pedersen forklarte at blodansamlinger under den harde hjernehinnen er svært sjelden. Det er da oftest tale om et betydelig traume, påført enten utenfra ved slag mot hodet eller innenfra ved at hjernen har beveget seg i forhold til hodeskallen, typisk ved såkalt filleristing. Også Treidenes forklaring underbygger dette. Det var under ankeforhandlingen fokus på den kritikken som særlig fra svensk hold er kommet mot å slå fast at et spedbarn er blitt filleristet utelukkende på grunnlag av den såkalte symptom-triaden, nemlig subdurale blødninger, blødninger i øyehulen og opphovnet hjerne. Sistnevnte symptom ble ikke funnet hos C.

Lagmannsretten finner ikke grunn til å gå nærmere inn på denne problemstillingen. For domfellelse er det ikke nødvendig å ta stilling til om skaden har skjedd ved slag mot hodet eller ved risting. I tillegg kommer at det her uansett ikke er tale om å slutte at barnet har vært filleristet utelukkende på grunnlag av hode- og øyeskadene. Som lagmannsretten kommer tilbake til, kan også metafysebruddene i beina være tegn på risting: at beina har vært i kraftig bevegelse i vinkel ut fra lengderetningen.

Rettsoppnevnt sakkyndig Wester forklarte i retten at blødningene som ble funnet i hodet kan ha andre årsaker enn vold. De kan eksempelvis stamme fra fødselen, hvor hodet utsettes for stort press. Lagmannsretten ser bort

fra at noen av de observerte blodansamlingene skriver seg fra fødselen. Både Treidene og Stray-Pedersen forklarte at slike blødninger absorberes og ikke lenger kan ses på MR etter at barnet er 4-6 uker gammelt. Wester mente også at gutten som prematur tvilling under 6 måneders korrigert alder var i risikogruppen både for nye blødninger som følge av gammelt subduralt blod etter vaginal fødsel og for såkalt eksternt vannhode (altså vann ikke inne i selve hjernen, som ved vanlig vannhode, men vann mellom hjernen og hinnene utenfor/hodeskallen). Eksternt vannhode kan også forårsake subdurale blødninger, så vidt lagmannsretten oppfattet Wester. På direkte spørsmål svarte imidlertid Wester at han ikke mente at C hadde eksternt vannhode, selv om han fremholdt at tilstanden kan ta tid på å utvikle seg tilstrekkelig til at den kan diagnostiseres. Etter en samlet vurdering av forklaringene fra de ulike sakkyndige og nevroradiolog Treidene, mener lagmannsretten at man kan se bort fra at blodansamlingene i hodet har noen annen forklaring enn vold. Videre mener lagmannsretten, med støtte i Stray-Pedersens forklaring, at man også kan se bort fra muligheten for at fallet fra bilstolen har ledet til blodansamlingene i bakhodet. Det vises i den forbindelse til det som er sagt foran om barnets allmenntilstand etter fallet, og dessuten at han falt forover og ikke mot bakhodet.

Stray-Pedersen forklarte at hjerneblødning normalt fører til at barnet blir døs og slapt, eventuelt til bevissthetsnedsettelse/-tap. Det kan også lede til epilepsianfall. Lagmannsretten mener det er nærliggende å sette As forklaring om Cs tilstand og reaksjon 23. oktober da hun spilte av Koran-vers, i sammenheng med at han på det tidspunktet nylig hadde blitt påført en hjerneblødning. Lagmannsretten har også merket seg at både sykepleier Leivestad og barnelege Krohn ved undersøkelsen av tvillingene dagen etter innleggelsen på Ullevål, observerte at C virket påfallende stille og slapp sammenlignet med broren, men at han kviknet til i løpet av oppholdet.

Etter dette er lagmannsretten overbevist om at både knusningsskaden og blødningene i hodet er forårsaket av vold fra en eller begge foreldre. Idet knusningsskaden er eldre enn de subdurale blødningene, har slik vold funnet sted ved minst to anledninger.

Når det gjelder blødningene i Cs venstre øye, har den rettsoppnevnte sakkyndige forklart at også dette er forbundet med kraftig rykk og bråstopp som kan ses ved filleristing eller fall fra stor høyde. Øyelege Mir karakteriserte blødningen som relativt liten. Han forklarte videre at øyebunnsblødninger sjelden ses ved fall, med mindre støtet treffer rett ved øyet. Slike blødninger kan også oppstå ved kraftig trykk mot øyet forfra. De forsvinner etter relativt kort tid, og var her helt borte ved den nye undersøkelsen 27. november 2017.

Lagmannsretten er overbevist om at Cs fall fra bilstolen, slik denne er beskrevet av foreldrene, ikke har ledet til øyeskaden. Rettsoppnevnt sakkyndig Wester har både i sin skriftlige og muntlige redegjørelse gitt uttrykk for at øyebunnsblødningen kan skyldes økt trykk som følge av blødning i hodet/hjernen, kalt Tersons syndrom. Blod blir da presset fremover gjennom synsnervekanalen inn i øyet. Øyelege Mir forklarte at blødningens form og lokalisering ikke stemmer med dette, ved at den ikke er kraftigst rundt synsnerven og heller ikke har trengt inn i glasslegemet. Den rettsmedisinske kommisjon har hatt merknader til Westers syn på dette og blant annet kommentert at han ikke har gjort rede for om det forelå andre tegn til økt hjernetrykk. Lagmannsretten finner å kunne se bort fra at blødningene i øyet skyldes Tersons syndrom, og er overbevist om at de må være forårsaket av vold fra en eller begge foreldre.

Den siste skaden som må vurderes, er de ulike typer beinbrudd som er konstatert: skaftbruddet i Cs overarm og begge tvillingenes ribbeinsbrudd og metafysebrudd.

Forsvarer har gjort gjeldende at barna hadde beinskjørhet som følge av medfødt rakitt, og at bruddene derfor kan ha skjedd ved normal håndtering av dem. Lagmannsretten vil først gå gjennom de ulike bruddene ut fra andre mulige forklaringer enn rakitt, og kommer tilbake til spørsmålet om beinskjørhet til slutt i drøftelsen.

Røntgenlege Groven forklarte at overarmsbrudd er svært sjelden hos så små barn. De kan tenkes å falle forkjært etter å ha løftet seg opp selv på armene, og for eksempel får vridd den ene armen under seg ved velt over mot rygg, slik sakkyndig Wester viste illustrasjoner fra medisinsk litteratur på at kunne forårsake skaftbrudd i armen. Groven mente imidlertid at et kraften i et slikt fall ikke var tilstrekkelig til å medføre et brudd der bruddflatene sto så langt fra hverandre som i dette tilfellet. Hun anså det utelukket at barnet kunne ha påført seg selv bruddet i sengen. Også den rettsmedisinske sakkyndige var entydig på at det her måtte ha vært vesentlig større krefter på ferde. Det er dessuten påfallende at foreldrene tilsynelatende ikke oppdaget en eventuell selv påført skade, da dette ville utløst en akutt smertereaksjon. Det samme gjelder dersom bruddet skjedde ved at barnet ble snudd under stelling uten at foreldrene la merke til at armen lå bendt bakover, som på en annen av professor Westers illustrasjoner.

Også ribbeinsbrudd er sjeldent forekommende hos spedbarn, men kan oppstå ved for eksempel brystkompresjon ved gjenopplivingsforsøk. Foreldrene har imidlertid ikke fortalt om slike situasjoner. Dessuten vil da bruddene normalt skje på fremsiden av brystkassen, ikke bak ved ryggraden hvor de fleste av ribbeinsbruddene her var lokalisert. I følge den rettsmedisinske sakkyndige er lokaliseringen overensstemmende med bruddskader der en voksen har grepet spedbarnet hardt rundt brystkassen forfra og rykket eller ristet barnet. Stray-Pedersen uttalte også at slike ribbeinsbrudd som ble observert, er uvanlige hos barn etter fall og ved trafikkulykker. Røntgenlege Groven forklarte at man på bildene av begge barna fortsatt tydelig så gjennomgående ribbeinsbrudd. Alle bruddene var under tilheling. Både hun og rettsmedisinske sakkyndige mente at bruddene kunne være mellom en og flere uker gamle. På grunnlag av den oppfølgende kontrollen 17. november 2017 der to av Cs brudd og ett av Ds var blitt ferdig tilhelte, var Groven sikker på at ribbeinsbruddene hos begge hadde skjedd til minst to ulike tidspunkter.

Når det gjelder metafysebruddene (bøttehankbruddene), var Groven og Stray-Pedersen enige om at skadetidspunktet var vanskelig å tidfeste, men at de kunne være inntil noen uker gamle. Slike brudd kan skje ved kraftige drag i armen/beinet eller ved at arm/bein får en kraftig sleng på tvers av lengderetningen, for eksempel ved risting. Normal tilhelingstid anslo Groven til 4-8 uker, og Ds metafysebrudd var nesten ikke synlig lenger ved kontrollen 17. november 2017.

Det har vært et sentralt spørsmål ved ankebehandlingen om tvillingene hadde rakitt, slik at de mange og ulike bruddene kan ha skjedd ved normale bevegelser fra barna selv og/eller ved normalt varsom håndtering av foreldrene. Som tidligere nevnt, har ingen av foreldrene rapportert om tilfeller av slik brå og kraftig smerteutløst gråt som man ville forvente ved akutte beinbrudd, uansett hva som er den underliggende årsaken til bruddene.

Det er uomtvistet at A under svangerskapet var i risikogruppen for å føde barn med rakitt, som følge av hudfarge, tildekking av kroppen, sterk overvekt, familiehistorie og tvillingsvangerskap. Hun lå ved laboratorieundersøkelsene i [land] under svangerskapet på eller noe under nedre grense for anbefalt vitamin D-nivå. Hun tok derfor tilskudd av vitamin D. Hun ble også forskrevet tilskudd av folsyre og et kosttilskudd for beinstrukturen som inneholdt blant annet kalsium. A har forklart at hun sluttet å ta disse tilskuddene da hun reiste fra [land]. I mangel av senere målinger av vitamin D-nivå, legger lagmannsretten hennes forklaring om dette til grunn, selv om det fremstår som noe påfallende at en velutdannet kvinne som A ikke sørget for å følge opp legens anbefalte inntak av reseptfrie kosttilskudd under et sterkt ønsket svangerskap.

Tvillingene ble under oppholdet på Ullevål sykehus undersøkt med henblikk på rakitt/ beinskjørhet, både ved blodprøver og røntgen. Man fant ved disse undersøkelsene ikke noen tegn til at tvillingene hadde, eller tidligere hadde hatt, rakitt. Også tidligere rakitt kan i en del tilfeller ses på røntgen i form av såkalte rosetter eller andre uregelmessigheter i knoklens form og strukturer. Slike tegn ble ikke funnet her.

Rettsmedisinske sakkyndige Stray-Pedersen kunne ikke utelukke at tvillingene hadde hatt noen grad av D-vitaminmangel/rakitt ved fødselen. Men i lys av at de hadde fått vitamin D-tilskudd helt siden fødselen, at det ved undersøkelsene ikke ble funnet tegn på rakitt og at iallfall en del av bruddene skjedde i september/oktober, mente han likevel at det var helt usannsynlig at beinbygningen var svekket i slik grad at bruddene kunne ha skjedd ved normale bevegelser til 5-6 måneder gamle spedbarn eller ved normal voksen håndtering av dem. Røntgenlege Groven vurderte det på samme måte. Sakkyndig vitne Högberg mente imidlertid at sannsynligheten for medfødt rakitt hos tvillingene var betydelig, og at de senere bruddene hadde en direkte sammenheng med dette. Han fremholdt at det kan ta to-tre måneder fra innholdet av D-vitamin har nådd et normalt nivå til beinstrukturen er normalisert. Stray-Pedersen var enig i at det tar lenger tid å normalisere beintettheten enn å få normalt vitamin D-nivå. Högberg viste også til at det skal en betydelig svekkelse av beintettheten til – 20-50% – før det synes på vanlig røntgen. Derfor bruker man i dag en spesiell type særlig egnet røntgen, såkalt DAX, ved mistanke om beinskjørhet. Det er uomtvistet at tvillingene ikke har fått DAX-røntgen. Med støtte i Högbergs utredning har forsvarerne også anført at bruddene kan ha skjedd vesentlig tidligere som følge av rakitt, og holdt ved like med nye oppbrekk bare ved normale spedbarnsbevegelser og normal håndtering. Forsvarer har også vist til at rakitt kan forårsake kramper, slik foreldrene har fortalt om.

Etter en samlet vurdering av bevisene finner lagmannsretten å kunne utelukke at tvillingene har hatt beinskjørhet/rakitt. De mange og ulike bruddskadene skyldes voldsutøvelse fra en eller begge foreldre. Til støtte for det vil lagmannsretten for det første peke på at det ikke fra Sørlandet sykehus er rapportert om bruddskader ved fødselen. Det er for eksempel ikke uvanlig med kragebeinsbrudd under en normal vaginal fødsel, selv uten beinskjørhet – en bruddtype som ikke er vanskelig å oppdage. D ble født i seteleie og ble

ifølge sykehusjournalen dradd ut etter det ene beinet, uten at det er rapportert om noen tegn på skade. Lagmannsretten vil videre vise til uttalelsen fra DRK til Högbergs utredning. Det fremgår av uttalelsen at DRK på grunn av de særspørsmål saken reiser, tilkalte ekstern ekspertise på vitamin D og rakitt. Således deltok professor emeritus Trond Markestad ved DRKs behandling. I sin uttalelse, som konkluderte med at Högbergs erklæring er ubalansert og lider av vesentlige mangler, har DRK gjengitt og sluttet seg til følgende uttalelse fra Markestad:

Vitamin D lagres i fettvevet, og med morens 25-OHD-nivå på 17 ng/ml vel to måneder før fødselen, er det utenkelig at barna kunne ha en medfødt rakitt på grunn av vitamin D-mangel. Barna fikk fra tidlig alder tilskudd av både tran og morsmelkerstatning – begge er gode kilder for vitamin D, og det er vist at på bare morsmelkerstatning vil 25-OHD-nivået stige betydelig i løpet av et par uker. Selv om barna kunne hatt uvanlig lave 25-OHD-nivåer ved fødsel, noe som er lite sannsynlig, ville de hatt normale nivåer av 25-OHD og 1,25 (OH)2D i løpet av de første 2-4 ukene siden de fikk tilskudd av morsmelk og tran. Høye 25-OHD og normale kalsium, fosfat og parathyroideahormon-nivåer, samt ingen nedsatt mineraltetthet eller spesifikke tegn til aktiv rakitt eller rakitt i tilheling ved 5 måneders alder, viser at det er helt usannsynlig at barna på noe tidspunkt har hatt rakitt. Det at alkalisk fosfatase og 1,25 (OH)2D var i øvre normalområdet skyldes sannsynligvis prematur fødsel, eventuelt tilheling av brudd. Det er spekulert i om barna var født etter ved 34 eller 36 svangerskapsuker. Ut fra senere vekstkurve er det sannsynlig at de var født ved 34 uker. I utredningen jeg har hatt tilgang til, er det ført feil på prosentilskjemaer. Prosentilskjemaene der senere vekst er ført, er beregnet på barn født til termin. For prematurt fødte barn skal 0-punktet settes på tidspunkt for termin (fullgått svangerskap). Sakkyndig har satt 0-punktet til fødselsdatoen. Ved å ta utgangspunkt i dato for termin, følger barna omtrent 10-prosentilen for lengdevekst og 5-prosentilen for vekt fram til vel 5 måneder. Dette er sannsynligvis deres naturlige vekstkurve all den tid mor er 158 cm høy (10-prosentilen), men her må jeg ta forbehold for fars høyde som ikke er oppgitt. Uansett – de litt høye alkalisk fosfatase- og 1,25 (OH)2D-verdiene kan ikke skyldes rakitt i tilheling. I så fall ville disse verdiene vært normalisert i løpet av de første 2 månedene. Normal parathyroideahormon (PTH) viser at det ikke er noen stimulering av 1,25 (OH)2D på grunn av mangel på vitamin D, kalsium eller fosfat. Ekstern sakkyndig mener at skjelettrøntgen kan overse lav mineraltetthet. Det at det ikke er noen hormonal aktivitet for å øke beinmineraltettheten (normal PHT sammen med de andre blodverdiene) tyder på at barna ikke hadde lav beinmineraltetthet, iallfall ikke på grunn av mangel på vitamin D, kalsium eller fosfat.

Högberg ble foreholdt uttalelsen fra kommisjonen, men fastholdt sitt syn.

Högberg viste også til sin publikasjon fra 2018 om «Metabolic bone disease risk factors strongly contributing to long bone and rib fractures during early infancy: a population register study». Dette refererer til en svensk befolkningsstudie av alle barn født fra 1997 til 2014 som hadde påviste brudd i 0-1 års alder, hvor forfatterne konkluderte med økt risiko for brudd i de lange knoklene og i ribbein ved mangel på kalsium eller vitamin D. Lagmannsretten merket seg imidlertid at det fremgår av studien at bare ett av 15 000 barn med slik mangel faktisk hadde rakitt, og at mindre enn 1 % av dem som hadde diagnosen, fikk påvist beinbrudd.

Endelig vil lagmannsretten peke på at det ikke oppsto nye brudd etter at omsorgen for tvillingene ble overtatt av det offentlige og de ble plassert i beredskapshjem, verken umiddelbart eller etter hvert som de ble mer mobile og begynte å gå ved ettårs alder.

Lagmannsretten utelukker altså at rakitt har vært en medvirkende årsak til tvillingenes bruddskader. Dette underbygges ytterligere av tvillingenes skadebilde sett under ett. Omfanget av brudd overskrider i vesentlig grad det man ville forvente å se 6 måneder etter fødselen, selv med en slik medfødt lidelse. Det dreier seg dessuten om mange andre typer skader, særlig på C, som uansett ikke kan forklares med rakitt. Det gjelder både arr, leppebånd og hode- og øyeskadene.

Lagmannsrettens konklusjon er etter dette at det er bevist ut over enhver rimelig tvil at alle de sikre skadene som er beskrevet tidligere i dommen, og som også fremgår av tiltalebeslutningen i kortfattet form, er påført ved vold fra en eller begge foreldre.

Rammes voldsutøvelsen av straffeloven § 282 jf. § 283?

Straffeloven § 282 første ledd bokstav d) rammer blant annet den som ved vold «alvorlig eller gjentatt mishandler ... sin ... slektning i rett nedstigende linje». Kjerneområdet for bestemmelsen er den vedvarende og gjentakende krenkelsen av nærstående over tid. Også enkelttilfeller kan imidlertid omfattes, såfremt krenkelsen

er alvorlig, og egnet til å skape frykt for nye krenkelser. Ordlyden «mishandler» viser at bestemmelsen bare omfatter mer kvalifiserte forhold. For å rammes av bestemmelsen, kreves at tiltaltes handlinger samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et «regime» preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold, jf. HR-2019-1936-U avsnitt 13 flg.

Straffeloven § 283 gir anvisning på en skjerpet strafferamme i tilfeller hvor mishandlingen er å anse som «grov». Ved avgjørelsen av om mishandlingene er grov, skal det blant annet «særlig legges vekt på» om den har hatt til følge «betydelig skade» og for øvrig «har hatt til følge betydelig smerte» eller er «begått mot forsvarsløs person».

I HR-2016-2345-A, som gjaldt mishandling av et spedbarn etter daværende straffelov § 219, som tilsvarende de aktuelle bestemmelsene i vår sak, uttalte Høyesterett:

(21) Det er på det rene at også meget straffverdige mishandlingstilfeller etter omstendighetene skal subsumeres under § 219 første ledd. I tilknytning til at strafferammen i 2005 ble økt til tre års fengsel for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd første punktum, fremhevet departementet i Ot.prp.nr.113 (2004–2005) side 41, at straff for grov mishandling bl.a. kan være aktuelt når mishandlingen har pågått i meget lang tid eller den er særlig grov. På side 46 i proposisjonen vises det igjen til disse sidene ved den straffbare handling, samtidig som det også vises til de omstendigheter som det skal tas hensyn til når straffeloven 1902 § 232 kommer til anvendelse.

(22) Det er altså slik at både grovheten i mishandlingen og varigheten, skal stå sentralt i vurderingen. Dette utelukker imidlertid ikke at mishandlingen også kan anses grov etter en mer sammensatt vurdering. I Rt-2010-129 avsnittene 18 og 21, som det er vist til i senere praksis, fremheves nettopp dette og at et sentralt moment vil være om fornærmede har måttet leve under et «regime» preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold.

(23) I saken her er det utvilsomt tale om et mønster i den forstand at det samlet sett er tale om et stort antall tilfeller av påført smerte og ubehag der nettopp dette har vært siktemålet. Dette førte etter noe tid til at barnet viste skepsis/utrygghet når det ble overlatt til tiltalte.

(24) Enkelte av handlingene var også i seg selv grove. Jeg viser her særlig til tilfellet der tiltalte brakk datterens finger, til presset mot mageregionen og til det at han slapp datteren mot badegulvet med hodet først.

(25) Det som først og fremst har vekt ved den samlede vurdering av om mishandlingen kan anses som grov, er likevel at handlingene er begått overfor et lite spedbarn. Det er allerede i utgangspunktet særlig støtende at et spedbarn mishandles, men det innebærer også at flere av de aktuelle handlingene medførte en helt særlig risiko for betydelig skade av både fysisk og psykisk art.

At det er forsvarsløse spedbarn som er mishandlet, ers ikke alene tilstrekkelig til å bringe § 283 til anvendelse, men har stor vekt i helhetsvurderingen av om mishandlingen er grov.

Ikke bare den som utøver mishandlingen kan straffes etter disse bestemmelsene. Også medvirkning til overtredelsen er straffbar, jf. straffeloven § 15.

Lagmannsretten har kommet til at både C og D har vært utsatt for vold i av slikt omfang og alvorlighetsgrad at det er tale om grov mishandling, jf. straffeloven § 283, jf. § 282.

Begge tvillingene er – som det har fremgått – påført en rekke skader som skyldes vold fra en eller begge foreldre. Når det gjelder skadetidspunkt, uttaler Stray-Pedersen følgende i sin erklæring om C (side 15 punkt 13):

... Det dreier seg om minst to hendelser med kraftig vold mot hodet som ved filleristing og/eller kraftige støt mot hodet samt hendelse med kloring/skraping mot huden og stump vold mot munnen og endelig en hendelse med vridning av høyre arm. En hendelse med kraftig filleristing noen uker tilbake i tid kan forklare både funn av eldre blodansamling under den harde hjernehinne, ribbensbrudd og bølge-hankbrudd. Skadene kan imidlertid godt ha inntruffet ved flere hendelser.

I erklæringen vedrørende D uttales tilsvarende (side 13 punkt 13):

Bruddskadene er minst uker gamle. De kan ha inntruffet ved en og samme skadehendelse f. eks. ved kraftig grep rundt brystkassen og risting. Arrforandringene er også uker gamle og kan ha inntruffet ved en

hendelse, men det kan også dreie seg om flere skadetidspunkter. Det er ikke mulig å anslå nærmere om det dreier seg om en eller flere skadehendelser.

Lagmannsretten finner ut fra dette sammenholdt med den øvrige bevisførsel, bevist at C har vært utsatt for vold ved minst fem anledninger. D har vært utsatt for vold ved minst tre anledninger.

Ut fra bevisførsel om tilhelingshastighet og sms-korrespondansen mellom foreldrene, må mishandlingen ha skjedd i perioden fra august til 31. oktober 2017, altså over en periode på minst 2 ½ måneder. I et absolutt tidsperspektiv er ikke dette langvarig, men perioden utgjør en betydelig del av tvillingenes korte liv frem til foreldrene ble fratatt omsorgen 1. november 2017. Lagmannsretten finner ut fra Stray-Pedersens forklaring sammenholdt med øvrig bevisførsel bevist at Cs hodeskader og armbrudd og begge tvillingenes ribbeinsbrudd var forårsaket av betydelige krefter, noe som tilsier at handlingene i seg selv er grove. Både beinbruddene og hodeskadene har utvilsomt vært svært smertefulle da de skjedde. Ribbeinsbruddene var også smertefulle over tid ved løft og annen vanlig håndtering av et spedbarn. I følge røntgenlege Groven får ribbeinsbrudd en ny smertetopp etter et par uker. Dessuten har ribbeinsbrudd et alvorlig skadepotensiale ved at det kan punktere lungen og gi lungekollaps. Dette gjelder især når det er tale om så vidt mange ribbeinsbrudd som her. Slag mot hodet har et særlig alvorlig skadepotensiale, selv om det foreløpig ikke er noe som tyder på at C har fått noen varig skade. Knusningsskaden i tinningen er lokalisert i området i hjernen for blant hukommelse og språk. Slike mulige mén har så langt ikke vært mulig å avdekke på grunn av lav alder.

Tvillingene var ut fra sin alder forsvarsløse da volden fant sted. Skadene de ble påført var omfattende og smertefulle, selv om de fleste lot seg lege. Voldsutøvelsen mot tvillingene hadde et skadepotensiale utover hva som materialiserte seg, særlig hva gjaldt Cs hodeskader og ribbeinsbruddene. Gjentatt vold mot spedbarn begått av en omsorgsperson medfører også risiko for skader av psykisk art. Volden med påfølgende smerte og skrik, både mot barnet selv og tvillingbroren, må ha medført frykt hos begge tvillingene trass deres unge alder.

Lagmannsretten finner ut fra en samlet vurdering at mishandlingen av både C og D må karakteriseres som grov, jf. straffeloven § 283.

Hvem påførte tvillingene skadene? Medvirkning og straffeskyld.

Lagmannsretten finner det bevist ut over enhver rimelig tvil at A har utøvd vold mot tvillingene. Hun har selv forklart seg om dette ved flere anledninger, både til politiet, i retten og i fylkesnemnda. Forklaringene underbygges av sms- og mms-korrespondanse mellom henne og B i siste halvdel av august 2017. Hennes forklaring om klyping i kinnene og/eller klaps mot hodet til begge tvillingene er forenlig med enkelte av funnene ved undersøkelsen på Ullevål sykehus, så som de røde prikkene (petekkiene) på Cs hode, blåmerker og andre merker som kunne være etter negler i kinnregionen på barna. De observerte, stort sett strekformede, arrene på barnas hoder og kropp, kan være påført ved klor fra voksnes negler og er etter lagmannsrettens syn forenlig med den typen voldsbruk som A har erkjent.

A har erkjent å ha kløpet/klapset hvert av barna to ganger. Lagmannsretten fester ikke lit til hennes forklaring når det gjelder hyppighet og omfang av voldsutøvelse. Bs forklaring og sms-utvekslingen mellom ektefellene underbygger at det egentlig var for krevende for henne å passe på tvillingene alene mens han var hjemmefra. Hun hadde utfordringer knyttet til mating av barna, egne helseplager og ny graviditet. Alt dette gjorde at hun ble veldig sliten og iblant mistet kontrollen over seg selv. Lagmannsretten er overbevist om at dette skjedde oftere enn det A har forklart, og at hun har utøvd vold mot tvillingene flere ganger, iallfall mot C som ved sin spisevegring, uro og gråt var den av barna som utfordret As krefter og tålmodighet mest – og som også hadde langt flere skader enn broren. At hun var særlig oppgitt over C, underbygges også av sms-korrespondansen mellom foreldrene hvor dette fremgår.

Man kan ikke uten videre slutte fra den voldsbruken og det situasjonsbetingede selvreguleringsproblemet som nå er omtalt, til at A har påført tvillingene alle skadene, som til dels er mye mer alvorlige skader og resultatet av klart kraftigere voldsbruk. Samtidig har det betydning for bevisbedømmelsen også av de mer alvorlige skadene at lagmannsretten har funnet det bevist at A under visse omstendigheter har tydd til vold av lettere/moderat karakter mot barna.

Ingen av bruddskadene skyldes rakitt. Forklaringene om tilhelingstid fra medisinsk hold innebærer da at lagmannsretten er overbevist om at alle beinbruddene på begge barna har skjedd etter august 2017 da B begynte å være mye hjemmefra og fra september startet i fast jobb. Lagmannsretten er videre overbevist om at skadene i

Cs hode, øye og hans avrevne leppebånd iallfall i undermunnen er påført i samme periode, ut fra forklaringene om tilhelingsprosessene for disse typene skader.

Sms-utvekslingen mellom foreldrene og Bs forklaring viser tydelig at A ofte ble frustrert og oppgitt i tilknytning til mating. Det var vanskelig å få C til å spise. Leppebåndskadene er etter Stray-Pedersens forklaring forenlig med at noen har vært hardhendt med en hard gjenstand, som en tåteflaske, mot Cs munn. Lagmannsretten finner bevist utover enhver rimelig tvil at dette var A.

Både A og B har forklart at det bare var A som var hjemme da C først virket trett og slapp og så fikk det skremmende krampeanfallet da A satte på Koran-vers. Dette kan tidfestes til 23. oktober 2017 på grunn av forklaringene fra foreldrene om hvem de ringte for å rådføre seg i tilknytning til hendelsen, sammenholdt med loggene fra deres mobiltelefoner. Det beskrevne anfallet samsvarer med forventet reaksjon etter hodetraume. I henhold til forklaringene fra øyelege Mir og nevrolog Treidene, passer funnene som ble gjort i hodet inkludert øyet med at skadene skjedde på dette tidspunktet. Også Cs brudd i ribbein nr. 6-9 passer med et slikt skadetidspunkt, jf. røntgenlege Grovens forklaring. Også de brunlige arrene på ryggen hans utenfor ribbein 8 og 9 kan ifølge Stray-Pedersen stamme fra samme tid, de er i hans rapport anslått å være minst en uke gamle. Lagmannsretten finner samlet at disse ribbeinsbruddene skjedde på samme tid som hodeskaden og at kraftutøvelsen mot ryggen var både stor og skarp. Lagmannsretten finner det bevist at A påførte C disse skadene ved risting eller annen voldsutøvelse på tidspunkt som angitt.

Når det gjelder armbruddet til C, forklarte A i retten at hun oppdaget at det var noe galt med armen hans da hun tok ham opp av sengen om morgenen 31. oktober 2017 etter at B var dratt tidlig på jobb. B på sin side har forklart at han, etter at han kom fra jobb 30. oktober, la han merke til at Cs arm hang slapt ned da A ammet ham. Han klarte imidlertid å gripe rundt fingeren til B. B forhørte seg med A, som mente at armen bare var dovet av fordi barnet hadde ligget på den. Samme kveld gjorde B nettsøk på spedbarn som ikke kan bevege armen. B observerte ikke at C virket smertepåvirket inntil han dro på jobb neste morgen. Lagmannsretten finner det påfallende at B har forklart at problemet med armen oppsto mens han var på jobb 30. oktober, mens A har forklart at det først oppsto i løpet av den påfølgende natten mens barnet lå i sengen, i et tidsrom der ingen av ektefellene skal ha hørt gråt eller sett andre indikasjoner på smerte. Lagmannsretten fester ikke lit til As forklaring på dette punktet, og finner det ut fra en samlet vurdering bevist at A ved vold påførte C armbruddet 30. oktober 2017. Det vises da særlig til at det kun var A som passet barnet på skadetidspunktet.

Samlet sett finner lagmannsretten det bevist ut over rimelig tvil at A har påført begge barna iallfall en del av de observerte hud- og arsskadene, Cs ene leppebåndskade, hodeskade, øyeskade og iallfall de fleste ribbeinsbruddene. De momentene som er redegjort for og som samlet sett blir avgjørende i bevisvurderingen, gjør at lagmannsretten også er overbevist om at det er A som har påført D ribbeinsbrudd ved minst en anledning.

Lagmannsretten er ikke i tvil om at A handlet forsettlig ved mishandlingen; med andre ord at hun anså det sikkert eller overveiende sannsynlig at hun ved vold mishandlet barna, at det var smertefullt og at de var forsvarsløse mot dette. Dette rammes samlet sett av den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 282 jf. § 283. Hun skal derfor straffedømmes for grov mishandling av sine to barn.

Hva gjelder øvrige brudd/skader på barna, gir bevisførselen ikke grunnlag for å konkludere hvem av foreldrene som har påført barna disse. Den tidligere siterte sms-utvekslingen fra august der B sier «... så mye som vi slår dem» (rettens utheving), tyder riktignok på at også B har utsatt barna for vold. Lagmannsretten finner imidlertid ikke dette tilstrekkelig til å anse det bevist ut over rimelig tvil at også B utøvde vold mot barna, eller at han fysisk medvirket til mishandlingen. Spørsmålet er om noen av foreldrene eller begge kan dømmes for medvirkning også for den mishandling som resulterte i disse skadene. For Bs del er det videre spørsmål om han kan dømmes for medvirkning til den mishandlingen som A er skyldig i.

Lagmannsretten finner det bevist utover enhver rimelig tvil at A i det minste har medvirket til slik mishandling med påfølgende skader som hun eventuelt ikke har stått for selv. A var sammen med barna hele tiden, også når de ble passet av sin far. Det er utelukket at hun ikke har fått med seg den vold som eventuelt ikke ble utøvet av henne selv – eller i det minste ikke har oppdaget skadene på barna som følge av denne. Alle skader – og da især ribbeinsbrudd og bøtthankbrudd – medførte stor smerte for barna da de ble påført og ved etterfølgende håndtering av dem. Det er utelukket at A, som kontinuerlig befant seg sammen med barna, ikke oppdaget dette. Hun har ved egen voldsutøvelse og ved ikke å gripe inn overfor den eventuelle volden som ektefellen utøvde, også medvirket til den mishandling som eventuelt ikke er utøvd av henne selv.

Lagmannsretten finner, som nevnt, ikke bevismessig grunnlag for å konkludere med at B selv har utøvd vold mot barna, eller at han har medvirket fysisk til mishandlingen. Straffeskyld for ham må eventuelt begrunnes i et medvirkningsansvar som følge av at han ikke grep inn for å få stoppet As mishandling av tvillingene.

Hovedregelen i strafferetten er at ren passivitet ikke gir grunnlag for straffansvar for medvirkning. I visse tilfeller ser man det imidlertid slik at unnlatelse av å gripe inn mot et pågående straffbart forhold bestyrker gjerningsmannens forsett og bidrar til at forholdet fortsetter, og derfor omfattes av medvirkningsbegrepet.

I forarbeidene til tidligere straffeloven (1902) § 219 om mishandling i nære relasjoner, som innholdsmessig tilsvarende de bestemmelsene som anvendes i vår sak, uttalte departementet at man gikk inn for å gjøre også medvirkning straffbart, «... men antar at psykisk medvirkning i form av forledelse eller tilskyndelse nok vil være mest praktisk», jf. Ot.prp.nr.113 (2004–2005) side 41. Også medvirkningsansvar ved passivitet er imidlertid aktuelt idet foreldre i kraft av sin omsorgsplikt har en straffesaksansjonert plikt til å gripe inn og beskytte barn mot mishandling, jf. blant annet Rt-2013-1015-U og Matningsdal, Straffeloven (alminnelige bestemmelser) kommentarutgave (2015) side 116. Forutsetningen for å utløse handleplikten er at vedkommende var klar over at mishandlingen fant sted.

Spørsmålet i vår sak er om B forsto at A mishandlet barna grovt, og om han i så fall gjorde tilstrekkelig for å avverge det. Her vil det være en nær sammenheng mellom passiv medvirkning og skyldkravet. B kan bare dømmes for medvirkning dersom han visste eller holdt det for overveiende sannsynlig at A mishandlet tvillingene, eventuelt at han holdt det for mulig at A mishandlet dem og valgte å ikke gripe inn selv om det skulle være tilfelle, jf. straffeloven § 22 om forsett.

Lagmannsretten finner det hevet over rimelig tvil at B var klar over at A kløp/klapset tvillingene i hodet slik både hun og han har forklart, og som bekreftet av sms-utvekslingen mellom dem i august 2017. Slike handlinger ligger isolert sett i grenseområdet mellom straffeloven §§ 271 og 273 og vil, dersom det foreligger et gjentakelsesmønster, kunne falle inn under § 282 men ikke § 283. For å kunne dømmes for medvirkning til grov mishandling av barna, må det også finnes bevist ut over rimelig tvil at han holdt det for overveiende sannsynlig at A mishandlet tvillingene grovt slik som hun nå dømmes for, men likevel unnlot å gripe inn for å få stoppet dette (eller at han holdt det for mulig men valgte uansett å la være å gripe inn selv om det skulle være tilfelle).

Både ut fra Bs egen forklaring og sms-utvekslingen er lagmannsretten overbevist om at han var klar over at omsorgen var for krevende for A, og at dette førte til at hun iblant mistet kontrollen og utøvde vold mot tvillingene. Han var også kjent med at volden kunne medføre skade. MMS av tvillingene sendt 19. august fra As telefon viste C med en mulig hevelse over og under høyre øye og tilsynelatende en rød stripe fra høyre øye ned mot munnviken, og D med mulig blåmerke under høyre øye, og foranlediget følgende svar fra B: «Herregud hva skal jeg gjøre mor, Hele ansiktet er skadet [mkhabbat]».

B visste derfor at han ikke kunne stole på at A klarte å avholde seg fra å utøve slik lettere/moderat voldsbruk som han var kjent med, selv om han oppfordret henne til å la være og hun lovde det. Etter lagmannsrettens syn ga denne kunnskapen ham en særlig oppfordring til å være ekstra oppmerksom på tegn hos tvillingene på at de ble utsatt for vold.

På denne bakgrunn anser lagmannsretten det som utelukket at B, som deltok aktivt i stell og pleie av tvillingene når han var hjemme, ikke har sett at tvillingene hadde sår som var så dype at de hadde blødd ulike steder på kroppen. At helsestasjonen ikke har gjort anmerkninger om sårskader, kan etter lagmannsrettens syn ikke tas til inntekt for at ikke B har sett dem.

Selv det ikke kan legges til grunn at han var hjemme da tvillingene ble påført bruddskader, og derfor ikke har hørt den akutte smerteutløste gråten, så var han klar over at barna gråt mye og at særlig C reagerte ved vanlig håndtering og stell. Selv om helsestasjonen hadde sagt at hans gråt og ubehag kunne skyldes at han fikk luft i magen når han spiste, er det vanskelig å knyttet den type ubehag til ubehag i stellesituasjoner. Som nevnt tidligere, må ribbeinsbruddene ha vært smertefulle for tvillingene i lang tid ved vanlig håndtering og stell. Spedbarn løftes normalt ved grep om brystkassen. Lagmannsretten har funnet det bevist at disse bruddene har skjedd ved flere anledninger, og i hovedsak etter flytting til Oslo. B har da vært hjemme hver dag, og kan ikke ha unngått å legge merke til at tvillingene hadde smerter som det – selv for uerfarne foreldre – var vanskelig å finne noen naturlig forklaring på. Det vises i den forbindelse til Stray-Pedersens erklæring hva gjelder C (side 15 punkt 14):

Hodeskaden kan ha gitt opphav til vedvarende ubehag som følge av blodansamlingens og knusningsskadens påvirkning på sentralnervesystemet. Benhinnen på utsiden av knoklene er rikelig forsynt med nervetråder som gir smertesignaler ved skade. Alle bruddskadene kan ha gitt opphav til smerter. Smertene er kraftigst umiddelbart etter skadetidspunktet og smertene vil avta dersom den skadde knokkelen holdes i ro. Et barn som har slike skader som i dette tilfellet vil ofte gi uttrykk for smerte gjennom skrik og uro.

Tilsvarende fremgår av erklæringen for D (side 13 punk 14):

Benhinnen på utsiden av knoklene er rikelig forsynt med nervetråder som gir smertesignaler ved skade. Ribbeinsbruddene må antas å ha gitt opphav til smerte ved berøring og bevegelser av bruddområdene og slike brudd kan også gi smerter ved pusting. Smertene er kraftigst umiddelbart etter skadetidspunktet og smertene vil avta dersom denne skadde knokkelen holdes i ro. Et barn som har slike skader som i dette tilfellet vil ofte gi uttrykk for smerte gjennom skrik og uro.

Det samme underbygges også av forklaringer fra øvrig medisinsk personell.

Lagmannsretten finner bevist utover enhver rimelig tvil at B, som var sammen med barna daglig, la merke til at tvillingene endret adferd og var smertepåvirket ved håndtering etter voldshendelsene. Ut fra det samlede bevisbildet finner lagmannsretten det også hevet over enhver rimelig tvil at han forsto at dette skyldtes at tvillingene var utsatt for vold fra A eller eventuelt han selv.

At helsepersonellet på legevakten har forklart at B virket oppriktig overrasket da han fikk vite at Cs arm var brukket, og at C ikke fremsto som smertepåvirket ved undersøkelsen, legger lagmannsretten liten vekt på i den samlede vurderingen av om B var kjent med at tvillingene ble mishandlet av A. Lagmannsretten er overbevist om at også hendelsen med Cs skremmende krampeanfalle fikk B til å lure på hva som egentlig hadde skjedd. Han har forklart at han ringte til sin bror i [land], som er lege, for å rådføre seg om guttens tilstand. Det må kunne legges til grunn at B forklarte broren det samme som ektefellene har forklart i retten om dette anfallet. Lagmannsretten anser det da for utenkelig at en lege ikke ville brakt opp at dette kunne skyldes alvorlige tilstander som krevde legetilsyn, for eksempel blødninger i hodet.

Med så mange tegn på vesentlig mer alvorlig og omfattende vold enn det som kunne være en følge av den typen voldsutøvelse A hadde erkjent for B, mener lagmannsretten at det er bevist utover enhver rimelig tvil at han – iallfall fra etter at paret flyttet til Oslo i slutten av august 2017 – holdt det for sikkert eller overveiende sannsynlig at A grovt mishandlet tvillingene, men likevel unnlot å gripe inn. Han forsto at han ved å unnlate å gripe inn medvirket til at den grove mishandlingen av tvillingene vedvarte. Han har derved handlet med det nødvendige forsett.

Lagmannsretten finner det klart at B ikke har oppfylt den handleplikten som det passive medvirkningsansvaret i dette tilfellet bygger på. Det eneste han gjorde, var å oppfordre A til å la være å bruke vold mot barna. Han visste at hun ikke greide å følge denne oppfordringen i den situasjonen hun var i, men unnlot likevel å søke ekstern hjelp eller avlastning hos bekjente eller i det offentlige hjelpeapparatet. Det er ingen holdepunkter for at B tok opp familiens problemer i tilknytning til kontrollene på helsestasjonen. Selv om det ikke kommer på spissen her, viser lagmannsretten til at det ikke utelukker straff for passiv medvirkning at foreliggende handlingsalternativer utsetter vedkommende selv eller de nærmeste for straff eller velferdstap, jf. HR-2019-561.

Ved sin mangel på handling har B med tilstrekkelig grad av skyld medvirket til at As mishandling av tvillingene kunne fortsette, og han skal derfor dømmes for medvirkning til overtredelse av straffeloven § 282 jf. § 283.

Tiltalens post II, brudd på hjelpeplikten i straffeloven § 288

Straffeloven § 288 andre punktum retter seg mot den som «unnlater å gi hjelp til noen som er i hjelpeløs tilstand og som vedkommende har en plikt til å dra omsorg for». Det er ikke tvilsomt at de tiltalte hadde omsorgsplikt for tvillingene. Tiltalen gjelder unnlattelse av å gi helsehjelp for de skadene som ble avdekket ved undersøkelsene på Ullevål sykehus i månedsskiftet oktober/november 2017, på det tidspunktet som de enkelte skadene oppsto. Det er ikke tvilsomt at tvillingene på grunn av sin alder var i en hjelpeløs tilstand da de ble skadet. Hvor raskt det må reageres fra omsorgspersonenes side, beror på alvoret av skadene og viktigheten av å

komme under rask medisinsk behandling for å unngå forverring, jf. blant annet HR-2017-2282 avsnitt 33 der forsinkelse ble tillagt betydning ved straffutmålingen.

Det er et spørsmål om straffeloven § 288 kan brukes ved siden av § 282 jf. § 283 i idealkonkurrens. B straffes for ikke å ha grepet inn for å hindre at mishandlingen fortsatte. Ett av flere mulige handlingsalternativer som ville kunne fritta ham for straff som passiv medvirker, ville vært å søke helsehjelp for tvillingene. Det taler for at bestemmelsene ikke bør kunne anvendes i konkurrens i tilfeller som dette, iallfall ikke for den passive medvirkeren. Etter lagmannsrettens syn vil domfellelse også etter § 288 ikke markere noe ytterligere straffverdig ved Bs unnlattelse.

For A som direkte gjerningsperson er ikke dette like klart. Unnlattelsen av å søke helsehjelp for et barn som har fått skader etter mishandling gir et særlig, ekstra vern til de kjerneinteressene som begge bestemmelsene verner, nemlig liv og helse. I den såkalte Valdres-saken HR-2019-1675 avsnitt 42-43 var Høyesterett enig med lagmannsretten i at § 288 ikke kunne anvendes i idealkonkurrens med § 282. Der bestod mishandlingen i moren ikke sørget for å skaffe nødvendig helsehjelp for datterens dødelige sykdom. Slik sett ligner den saken mer på medvirkningsansvaret i vår sak. Til støtte for sin konklusjon viser imidlertid Høyesterett ikke bare til det konkrete saksforholdet, men også til de mer generelle uttalelsene om konkurrens i forarbeidene til den tilsvarende bestemmelsen i straffeloven (1902) § 219 i Ot.prp.nr.113 (2004–2005) side 41. Som gjengitt i avsnitt 33 i dommen, uttalte departementet her:

«Departementet legger til grunn at utkastet til ny § 219 tar opp i seg kompleksiteten og helheten ved mishandling av nærstående, slik at det ikke er like naturlig at den brukes i konkurrens med andre straffebud, som bestemmelsene om legemskrenkelser, trusler, tvang og frihetsberøvelse. Det er departementets ønske at den nye straffebestemmelsen mot vold i nære relasjoner heretter skal anvendes i stedet for de generelle bestemmelsene når vilkårene er oppfylt. På denne bakgrunn legger departementet til grunn at § 219 i utgangspunktet ikke skal anvendes i konkurrens med disse generelle bestemmelsene. Departementet viser i den forbindelse til at strafferammen foreslås hevet»

Lagmannsretten forstår dette slik at handlinger som kan utgjøre mishandling – hvor unnlattelsen av å søke helsehjelp er ett eksempel – bør straffeforfølges bare etter § 282 jf. § 283, slik det ble gjort for eksempel i LG-2001-1560. Her inngikk unnlattelse av å søke helsehjelp som ett av mange forhold i gjerningsbeskrivelsen i tiltalen etter straffeloven (1902) § 219.

Etter dette mener lagmannsretten det ikke er grunnlag for å domfelle de tiltalte for overtredelse både av § 282 og § 288, for As del under tvil. Begge de tiltalte skal etter dette frifinnes for tiltalen post II. Det tilføyes at eventuell domfellelse for post II her uansett ville fått svært liten selvstendig betydning for straffutmålingen.

Straffutmåling

Det skal utmåles straff for A for overtredelse av straffeloven §§ 282 og 283 og for B som medvirker til dette.

Høyesterett har formulert utgangspunktet for straffutmålingen i saker om familievold i Rt-2010-129. Det fremgår av avsnitt 18 at det må foretas en samlet vurdering hvor en rekke momenter kan trekkes inn. Sentrale elementer vil være hvor lenge krenkelsene har funnet sted, karakteren av de krenkelser som foreligger, hyppigheten, skadepotensialet og de konkrete skadevirkningene.

Sterke allmennpreventive hensyn gjør seg gjeldende.

I denne saken skjedde mishandlingen over en periode på 2 ½ måned, altså ikke særlig lenge selv om det utgjorde en betydelig del av tvillingenes korte liv frem til mishandlingen opphørte. Tvillingene ble utsatt for flere ulike typer vold, og ved flere anledninger. De ble begge utsatt for klyp/klaps på hodet ved flere anledninger, påføring av arr på kroppen og ribbeinsbrudd ved flere anledninger. C ble i tillegg påført leppebåndskade, hode- og øyeskade og armbrudd. Skadepotensialet ved hodeskaden og ribbeinsbruddene var, som tidligere nevnt, betydelig.

Det er ikke holdepunkter for at noen av de tiltalte var klar over omfanget av brudd- og hodeskader som tvillingene var påført.

Det er per i dag ikke holdepunkter for at tvillingene har fått varige fysiske skader av mishandlingen. Som tidligere nevnt, knytter det seg imidlertid fortsatt en usikkerhet til konsekvensene av knusningsskaden i Cs tinning fordi den er lokalisert i området i hjernen for blant hukommelse og språk. I følge nevroradiolog

Treidene gjør man ved epilepsi kirurgiske inngrep i dette området, normalt uten skadevirkninger. Det er med andre ord ikke usannsynlig at C kan komme fra denne skaden uten mén. Tvilen på dette punktet kommer de tiltalte til gode.

Det er heller ingen holdepunkter for at tvillingene har fått varige psykiske skader. Vitnet E fra barnevernet og beredskapsmor F forklarte at begge tvillingene hadde et økt stressresponssystem i perioden etter omsorgsovertakelsen. Innen sommeren 2018, da tvillingene flyttet til fosterhjemmet hvor de nå bor, hadde de imidlertid en svært god utvikling og viste ikke lenger noen tegn på å være skadet. I dag fremstår de som friske, aktive og velfungerende smågutter.

Når det gjelder hva som er et riktig utgangspunkt for straffen i dette tilfellet, har aktor blant annet vist til HR-2016-2345-A. I den saken ble tiltalte dømt for ulike straffbare forhold, blant annet etter straffeloven (1902) § 219 andre ledd for en rekke voldshandlinger mot datteren frem til hun var tre måneder gammel. Det dreide seg om et stort antall tilfeller av påført smerte og ubehag, der dette også var siktemålet. Høyesterett sluttet seg i avsnitt 31 til lagmannsrettens vurdering at dette forholdet isolert sett tilsa en straff på to år og seks måneder, men uttrykte en viss tvil om at utgangspunktet burde være noe høyere. Mishandlingen i den saken hadde et sadistisk preg som ikke er til stede i nærværende sak. Mishandlingen hadde et betydelig skadepotensial, ved at faren utsatte datteren for sterk avkjøling, hardhendte, brå bevegelser og slipp med hodet først mot gulvet. Skadebildet i vår sak er imidlertid mer alvorlig enn det som var tilfellet i den avgjørelsen.

I LE-2015-70318 ble straffen for grov mishandling av et spedbarn satt til ett år etter fradrag for lang saksbehandlingstid. Domfellelsen gjaldt minst tre tilfeller av alvorlig mishandling med hodeskader, ribbeinsbrudd og hudskader til følge. Det var ikke konstatert varig mén. I LH-2017-151635 ble straffen for blant annet grov mishandling av et spedbarn over en periode på drøyt to uker satt til ett år og tre måneder etter seks måneders fradrag for lang saksbehandlingstid. Det var tale om mange ribbeinsbrudd og brudd i beina, skade i armen og diverse bloduttrekninger.

De sakene som nå er nevnt, gjaldt mishandling av ett barn, ikke to. Mishandling av flere barn ser man i rettspraksis hyppigst ved tilfeller av «oppdragervold». Det kan for eksempel vises til LB-2015-122384, der foreldre ble dømt for å ha mishandlet grovt sine fire barn i hverandres påsyn gjennom nærmere fire år, i form av klyp og slag med flat hånd og plastsandaler. Straffen ble satt til ett år etter reduksjon for lang saksbehandlingstid.

Etter en helhetsvurdering, og under hensyn til at straffenivået for denne typen overtredelser ble skjerpet ved vedtakelsen av straffeloven § 283, mener lagmannsretten at straffen for A passende kan settes til fengsel i to år. Hun har sittet varetektsfengslet i ett år og 83 dager.

Lagmannsretten mener at B som medvirker skal bedømmes noe mildere enn A. Det kan imidlertid ikke bli tale om noen vesentlig lavere straff. Ved ikke å ha grepet inn mot den mishandlingen som fant sted, har han vært avgjørende for at dette kunne fortsette. Det er bevist at han iallfall i august 2017 ble klar over at A var voldelig mot tvillingene, selv om det kan ha tatt noe tid før han skjønnte hvor alvorlig dette var. Straffen for B fastsettes etter dette til fengsel i ett år og åtte måneder.

B har vært varetektsfengslet like lenge som A. Etter straffeloven § 83 andre ledd siste punktum kan straffen i sin helhet ansees utholdt i varetekt dersom frihetsberøvelsen har vart «noe kortere» enn den fastsatte straffen. Etter den praksis som det er vist til i Straffeloven alminnelige bestemmelser, Kommentirutgave (2015) side 792, finner lagmannsretten det klart at man her er utenfor bestemmelsens anvendelsesområde. Men i og med at B allerede har vært frihetsberøvet i mer enn to tredjedeler av den ubetingede fengselsstraffen som er utmålt, blir det opp til kriminalomsorgen å vurdere om han skal gjeninnsettes eller kan gå direkte over på prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 42.

Kontaktforbud

Det følger av straffeloven § 282 siste ledd at når noen kjennes skyldig i en straffbar handling etter bestemmelsens første ledd bokstav b, skal retten vurdere om kontaktforbud etter § 57 skal idømmes.

Lagmannsretten er kommet til at kontaktforbud ikke er nødvendig for å unngå at noen av de tiltalte begår slike handlinger som er angitt i § 57 første ledd. Påtalemyndigheten har heller ikke nedlagt påstand om kontaktforbud.

Oppreisningskravet

Det følger av skadeserstatningsloven § 3-5 at den som forsettlig eller grovt uaktsomt har tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3 – som viser til blant annet straffeloven § 282 – kan pålegges å betale oppreisning «for den voldte tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art». Utmålingen skal skje etter det retten finner rimelig.

Når det gjelder hvilke momenter som er relevante ved vurderingen, vises til Rt-2012-1773 der Høyesterett uttaler i avsnitt 22 og 23:

(22) I rettspraksis er det fremhevet en del momenter som er relevante ved vurderingen, se f.eks. Rt-2011-769 avsnitt 28: «... oppreisningserstatningen skal utmåles på individuell og skjønnsmessig basis. Det legges i rettspraksis blant annet vekt på handlingens objektive grovhet, skadevolderens skyld, fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen og arten og omfanget av de påførte skadevirkninger. Det vil ut fra forholdene i den enkelte sak kunne variere hvilke momenter som kommer i forgrunnen.»

(23) Videre fremgår det av en del nyere høyesterettspraksis at det sentrale formålet bak oppreisningserstatningen i dag er kompensasjon til offeret, se senest Rt-2012-1576 avsnitt 13 til 14 med videre henvisninger. Etter mitt syn må dette medføre at konsekvensene for de skadelidte får en mer sentral plass i vurderingen, mens handlingens objektive grovhet vil telle noe mindre. Jeg viser i denne sammenheng til Rt-2011-769 avsnitt 29 hvor det fremgår at «... oppreisningsnivået [er] justert noe oppover de seneste årene, blant annet fordi kompensasjonshensynet – betoningen av virkningene for offeret – er tillagt større vekt...». Men fastsettelsen av oppreisningserstatningen må fortsatt ta utgangspunkt i den handlingen D og B ble utsatt for og «en objektivisert vurdering av handlingens grovhet og de følger den i alminnelighet vil ha, både i form av fysiske skader og psykiske ettervirkninger. Hvilke konkrete følger voldsanvendelsen har fått for fornærmede i det enkelte tilfellet, kan være noe tilfeldig og bør derfor ikke være avgjørende for utmålingen, selv om de ikke er uten betydning», jf. avsnitt 17 i Rt-2012-1576.

I de sammenlignbare dommene som lagmannsretten har vist har vist til under straffutmålingen, ble oppreisningserstatningen i HR-2016-2345-A fastsatt til 100 000 kroner. I LE-2015-70318 og LH-2017-151635 ble den satt til 150 000 kroner. I LB-2015-122384 fikk barna 60 000 og 70 000 kroner i oppreisningserstatning. Med henvisning til det som er redegjort for tidligere i dommen om skadene, skadepotensialet og skadefølgene, mener lagmannsretten at oppreisningsbeløpene bør fastsettes til 150 000 kroner til C og 100 000 kroner til D. Slik saken ligger an, mener lagmannsretten videre det er riktig at plikten til å betale oppreisningserstatning idømmes de tiltalte i fellesskap som et solidaransvar.

Sakskostnader er ikke påstått og ilegges ikke, jf. straffeprosessloven § 436 jf. § 437 siste ledd.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. *A, født 0.0.1992, dømmes for overtredelse av straffeloven § 282 jf. § 283 til fengsel i 2 – to – år. Til fradrag i straffen går 448 – firehundreogførtiåtte – dager for utholdt varetekt.*
2. *A frifinnes for overtredelse av straffeloven § 288.¹*
3. *B, født 0.0.1986, dømmes for overtredelse av straffeloven § 282 jf. § 283 jf. § 15 til fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder. Til fradrag i straffen går 448 – firehundreogførtiåtte – dager for utholdt varetekt.*
4. *B frifinnes for overtredelse av straffeloven § 288.²*
5. *A og B dømmes til in solidum å betale oppreisningserstatning til C født 0.0.2017 med 150 000 – etthundreogfemtitten – kroner innen to uker fra forkynnelse av dommen.*
6. *A og B dømmes til in solidum å betale oppreisningserstatning til D født 0.0.2017 med 100 000 – etthundretusen – kroner innen to uker fra forkynnelse av dommen.*
7. *Saksomkostninger idømmes ikke.*

¹ A frifinnes for overtredelse av straffeloven § 288.

Rettet i medhold av straffeprosessloven § 44 første og tredje punktum.
19.11.2019, Fanny Platou Amble

- 2 B frifinnes for overtredelse av straffeloven § 288.
Rettet i medhold av straffeprosessloven § 44 første og tredje punktum.
19.11.2019, Fanny Platou Amble